

Länsstyrelsen
Värmland

Billan, Eda kommun

Huvudavrinningsområde 108.

Strömmande sträcka i Billan.

Projektområde

Älven Billan rinner från Bellingensjöarna i Norge, över riksgränsen och mynnar i Vrångsälven vid Eda Glasbruk. Från gränsen ner till sjön Ämten utgör älven Natura 2000-område. I Billan (svenska delen) förekommer inga vandringshinder, och i eller i nära anslutning till vattendraget finns nyckelbiotoper. Rödlistade bottenfaunaarter är funna i vattendraget och i dess övre delar finns mindre blockrika forsar och fall.

Älvens steniga botten och syrerika, strömmande till forsande oreglerade vatten gynnar en rik biologisk mångfald. I små sel, där vattenhastigheten är lägre, är botten grusig. Sten, grus och sand kommer från moränen som täcker stora delar av dalgången och ligger till grund för de goda förutsättningarna för arter som till exempel flodpärlmusslan.

Längre söderut blir landskapet flackare och älven flödar långsammare. Älvbotten och älvkanterna består här av finare sediment genom vilket älven meandrar ner mot Ämten. Längs Billans kanter växer en smal ridå av al, björk och sälg. Vattendraget är påverkat av bland annat skogsbruk och flottningsrensningar. Bottnarna i den södra delen av älven är mer eller mindre igenslammade. Området utreds inför bildandet av ett naturreservat.

Billan utnämndes till Natura 2000-område då den utgör en mycket viktig biotop för den hotade flodpärlmusslan. I större delen av älven påträffas äldre musselindivider och delar av älven har stor frekvens av småmusslor, vilket tyder på viss föryngring. Hela Billan utgör ett kärnområde för arten. Vidare hyser älven höga naturvärden genom förekomst av till exempel strömstationär öring, kransalgen *Nitella* sp. och flodkräfta samt andra rödlistade och sällsynta bottenfaunaarter.

I skrivande stund (2020) pågår ett pestutbrott som startade 2016. Pesten har nått in i Norge, omfattande undersökningar har genomförts i regi av Länsstyrelsen för att utreda hur pesten kom till Billan och åtgärder har genomförts för att förhindra spridning av pesten uppströms, utan att ha lyckats. Billan har inom miljömålsarbetet (Levande sjöar och vattendrag) pekats ut som ett av Värmlands mest skyddsvärda vattensystem, och är även utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag av Naturvårdsverket samt som nationellt värdefullt av dåvarande Fiskeriverket.

Orsak till åtgärder

Billan utgör ett målområde inom kalkningsverksamheten. Kalkningen påbörjades 1992–1995 och har till större delen utförts på den norska sidan. Norska myndigheter avslutade dock kalkningen på den norska sidan inför 2014 och i dagsläget (2020) sker kalkningen i småtjärnar uppströms Slussebäcken (biflöde till Billan) med både Slussebäcken och Billan som målområden. Det finns en oroväckande trend med minskande pH och måluppfyllelsen på 6,2 underskrids med jämna mellanrum. Kontakter är tagna med norska myndigheter för att återupprätta kalkningsverksamheten.

Man har noterat en ökande igenslamning av älvbotten i södra delen av Natura-2000 området som troligtvis orsakats av läckage från skogsbruket. Jämfört med hur bottnarna såg ut under 1980-talet har Billan utsatts av omfattande igenslamningar som framför allt sedimenterat i de lugnflytande partierna. Viktiga bottnar som utgjort biotoper för flodkräftor och flodpärlmusslor har slammats igen.

Natura-2000 området utgörs av 1152 m strömmande partier, 15 % av hela sträckan. Alla dessa viktiga sträckor är kraftigt påverkade av flottledsrensning. Livsmiljön bedöms inte uppfylla bevarandemålen fullt ut då vattendraget är påverkat av igenslamning samt att försurningspåverkan förekommer i vattendraget. Elfisken visar på måttlig status enligt VIX. Sammantaget bedöms bevarandetillståndet för naturtypen som icke gynnsamt, beroende på att vattendraget är påverkat av försurning, flottledsrensning och skogsbruk.

Vad vill vi förbättra?

Vi avser restaurera de sträckor som är kraftigt påverkade av flottledsrensning, totalt ca 1,2 km. Anordna lekbottnar för öring för att öka produktionen, vilket är en förutsättning för flodpärlmusslan. Vi avser utreda hur kräftpesten kom till Billan och om inte signalkräfter hittas planeras en omfattande återintroduktion av flodkräfta. Kombinationen biotopvård och återintroduktion gör att flodkräftorna snabbt skulle kunna återetablera sig.

För att Billan även fortsatt ska kunna hysa en unik bottenfauna, flodpärlmusslor, öring och flodkräfta mm krävs en god vattenkemi, kalkningen inom Norges avrinningsområde måste därför återupptas. Billan ska bli betydligt mindre påverkad av igenslamning. Även igenslamning av älvens botten från dikad skogsmark utgör ett problem som avses åtgärdas.

Planerade åtgärder och aktiviteter

Vi avser genomföra:

- Framtagande av åtgärdsplan för biotopvårdsinsatser i älven
- Genom maskinell biotopvård återföra tidigare uppensat block- och stenmaterial till vattendraget på en sträcka av ca 1,2 km
- Efter genomförda biotopvårdsåtgärder och för att optimera reproduktionen av flodpärlmussla ta fram en plan för att eventuellt omlokalisera flodpärlmusslor inom vattendraget
- Återintroduktion av flodkräfta
- Slutföra bildandet av ett naturreservat för Natura-2000 området
- Utreda och ta fram en plan för igenläggning av skogsdiken som påverkar vattendraget samt att genomföra dessa igenläggningar
- I samarbete med Norge återuppta kalkningen i avrinningsområdet.

Planerad uppföljning

Genomförda åtgärder kommer att följas upp genom ett särskilt framtaget provtagningsprogram. Bland annat kommer el- och kräftprovfisken att utföras men även eDNA-undersökningar och vattenkemiska mätningar.

I samverkan med

Projektet sker i samverkan med Eda kommun, Vrångsälvens FVOF samt By- och Borgviksälvens vattenråd.

Länkar

[Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610164 Billan, pdf](#)

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post varmland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, eller ring vår växel 010-224 70 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/varmland.